

Niujorko Kristaus Atsimainymo bažnyčia ant išlikimo ribos: sunerimo ir tarptautinė bendruomenė

Valstybinė kultūros paveldo komisija išreiškia gilų susirūpinimą dėl Niujorko Kristaus Atsimainymo lietuvių bažnyčios ateities. Šis išskirtinis architektūrinės ir istorinės vertės objektas, sukurtas žymaus lietuvių emigrantų architekto Jono Muloko, susiduria su grėsme būti uždarytas ir nugriautas. Su nerimu į Paveldo komisiją kreipėsi ir DOCOMOMO - tarptautinė moderniosios architektūros išsaugojimo organizacija, - rašoma pranešime spaudai.

Valstybinės kultūros paveldo komisijos informacija

„Tai tik dar kartą patvirtina bažnyčios išskirtinumą. Ji svarbi ne tik Lietuvai, JAV lietuviams, tačiau jos reikšmę anksčiau yra įvertinę ir amerikiečiai, o dabar ir tarptautinė bendruomenė. Ši situacija dar kartą parodo, kaip svarbu užtikrinti politinį ir institucinį dėmesį lietuvių diasporos paveldui užsienyje“ - teigia Paveldo komisijos pirmininkė doc. dr. Vaidutė Ščiglienė.

Niujorko Kristaus Atsimainymo lietuvių bažnyčia - tai ne tik architektūros paveldas, bet ir mūsų kultūrinės tapatybės dalis, liudijanti lietuvių bendruomenės istoriją ir jų indėlį į JAV kultūrą. Ji žymi lietuvių kovą už nepriklausomybę, pastangas išlaikyti savo tradicijas ir kalbą užsienyje.

Paveldo komisijos pastangos dėl lietuviško paveldo apsaugos užsienyje

Pastaruoju metu Paveldo komisija ypatingai aktualizuoja Lietuvai reikšmingą kultūros paveldą užsienyje, siekdama atkreipti dėmesį į jo apsaugos būtinybę. Vos pernai buvo priimtas dar vienas Paveldo komisijos sprendimas.

„Jame konstatavome, kad nėra aiškos Lietuvos reikšmingo paveldo užsienyje globos ir išsaugojimo strategijos, institucinės sistemos, atsakomybių pasiskirstymo ir kt. Todėl buvo siūloma iš esmės ir iš naujo kelti Lietuvai reikšmingo paveldo užsienyje klausimą: pradėti nuo valstybės strategijos šiuo klausimu nustatymo, pabrėžti šio paveldo reikšmę įstatymuose“, – sako pirmininkė.

Anot jos, tik sisteminis valstybės požiūris leis pažinti ir išsaugoti tai, ką lietuviai sukūrė užsienyje.

Tarptautinis dėmesys ir DOCOMOMO kreipimasis

Jungtinių Amerikos Valstijų nevyriausybinė organizacija DOCOMOMO, veikianti moderniosios architektūros išsaugojimo srityje, pirmą kartą tiesiogiai kreipėsi į Lietuvą. Tuo pačiu patvirtindama Paveldo komisijos ekspertinį vaidmenį tarptautiniame kontekste.

Savo laiške organizacija prašo prisidėti ir palaikyti iniciatyvą Jono Muloko projektuotą Kristaus Atsimainymo bažnyčią Niujorke įtraukti į Niujorko paveldo registrą, nes šiuo metu jai yra iškilusi reali grėsmė. Bažnyčios savininko teises turinti Bruklino vyskupija ketina ją uždaryti. Paveldo komisija palaikydama šią iniciatyvą parengė palaikomąjį raštą DOCOMOMO organizacijai.

„Tikimės, kad šis tarptautinis dėmesys prisidės prie didesnio lietuviško paveldo užsienyje matomumo ir paskatins Lietuvos institucijas aktyviau įsitraukti į atitinkamas iniciatyvas. Lietuvos diasporos paveldas yra neatsiejama mūsų šalies istorijos ir kultūros dalis, todėl jo išsaugojimas turi tapti ilgalaikė strategine kryptimi“, – rašoma pranešime žiniasklaidai.

Kuo ypatinga bažnyčia?

Kristaus Atsimainymo bažnyčia yra įrašyta į Lietuvai reikšmingų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų, esančių Jungtinėse Amerikos Valstijose, sąrašą, kuriam ekspertinį vertinimą atliko Paveldo komisija. Tai – ryškiausias architekto Jono Muloko kūrinys, kurio statyba ir dekoravimas buvo atlikti žymių lietuvių

menininkų ir inžinierių. Bažnyčia taip pat sulaukė tarptautinio pripažinimo ir 1962 m. pelnė pirmą vietą sakralinės architektūros kategorijoje JAV.

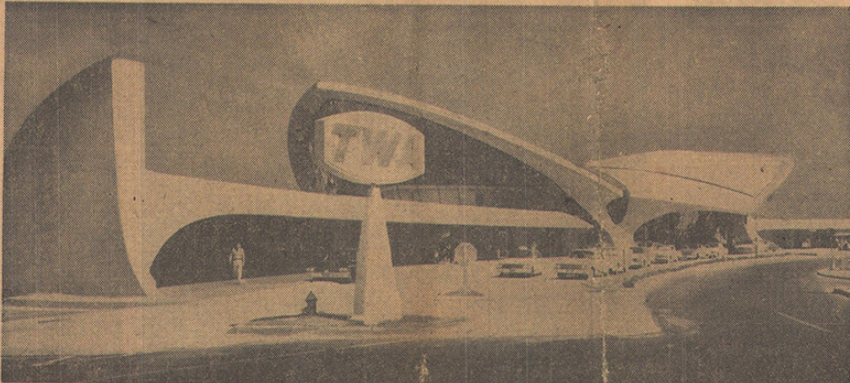
AL ESTATE
AY AND CLASSIFIED
ESTATE ADVERTISING

The New York Times.

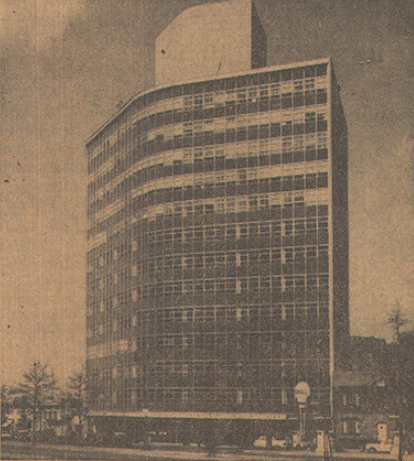
CLASSIFIED
ADVERTISEMENTS
Apartments, Merchandise Offerings, Moving
Storage, Real Estate, Rooms and
and Wanted to Purchase

The New York Times Company. SUNDAY, DECEMBER 2, 1962.

T.W.A. Terminal at Idlewild Wins Top Design Award

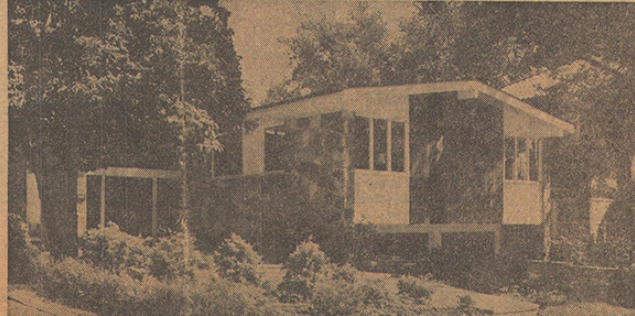
ABOVE: Trans World Airlines Flight Center at Idlewild, which was designed by the late Eero Saarinen, was chosen outstanding new building by Queens Chamber of Commerce.

LEFT: Lefrak Tower, with unusual curved façade, was also cited. Jack Brown was architect for the Rego Park building.

RIGHT: John Mulokas combined a Lithuanian motif with contemporary themes in designing the brick and glass Roman Catholic Church of the Transfiguration in Maspeth.

HERBERT H. WARMAN designed this home for John Monterisi. The L-shaped dwelling finished in redwood siding, brick and stone veneer, was chosen for an honorable mention.

QUEENS CHAMBER CITES AIR CENTER

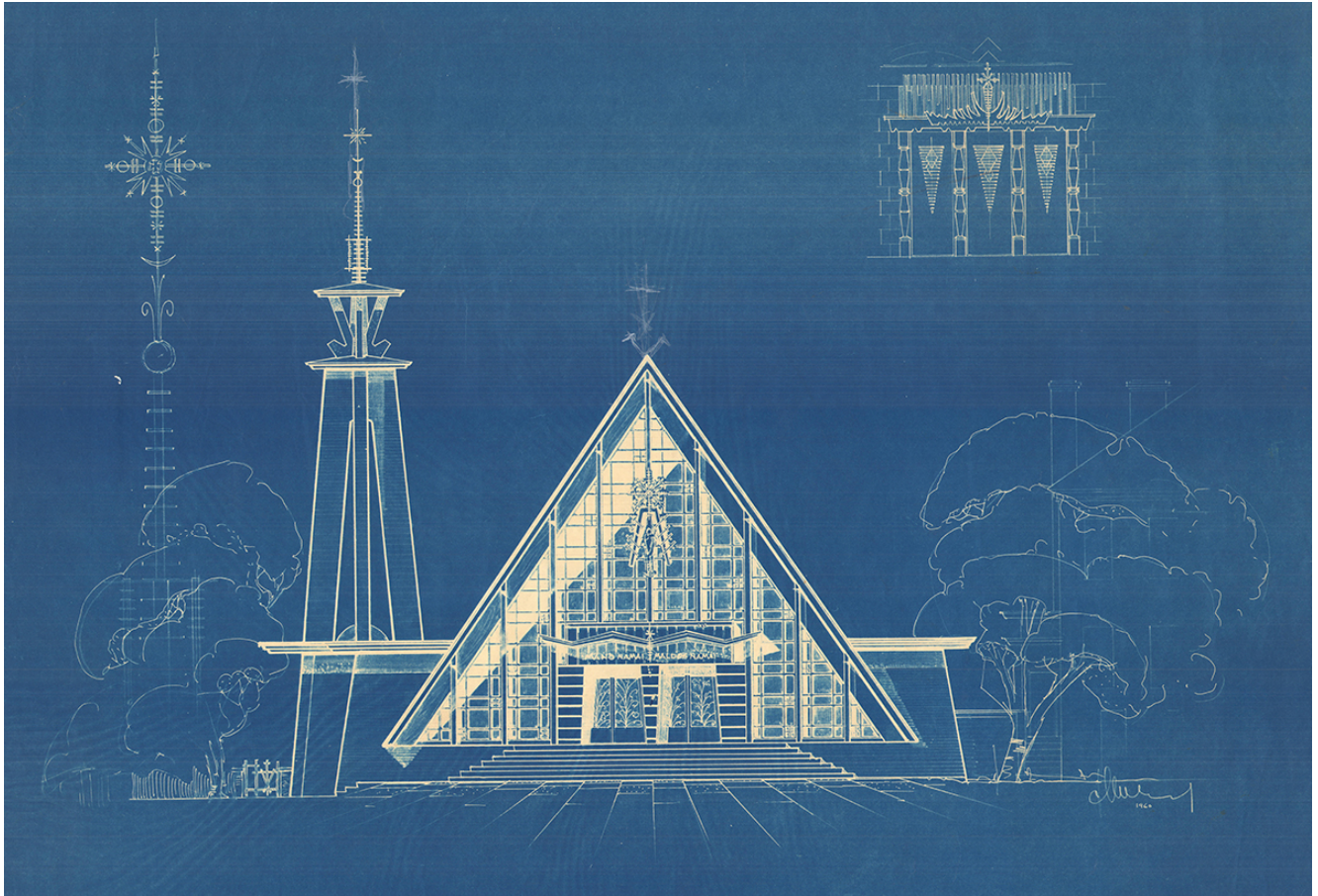
31 Other New Structures
Are Also Honored

By EDMOND J. BARNETT
The Trans World Airlines Flight Center at Idlewild Airport has been given a special award as the borough's outstanding new structure, in the annual building design competition of the Queens Chamber of Commerce.

Fourteen other bronze plaques and 17 honorable-mention scrolls have been awarded to structures of all types in 1962.

Kristaus Atsimainymo bažnyčia dienraščio „The New York Times“ puslapiuose, 1962 m., iš Mulokų šeimos archyvo

Paveldo komisija mano, kad šis paveldo objektas reikšmingas ne tik lietuvių bendruomenei, jis priklauso ir visiems amerikiečiams. Ši bažnyčia liudija istoriją, kai pokariu šalis priėmė karo pabėgėlius, suteikdama jiems galimybę susikurti naują gyvenimą ir pasisakyti už nepriklausomybę. Per Kristaus Atsimainymo bažnyčios prizmę galime išvelgti susipynusias JAV ir Lietuvos istorijos gijas.

Kristaus Atsimainymo bažnyčios projektas, arch. J. Mulokas, 1960 m., iš Mulokų šeimos archyvo

Šis pastatas ne tik žymi J. Muloko kūrybos perėjimą į vėlyvąjį etapą, bet ir perteikia lietuvišką identitetą per architektūrą. Ryškiausias lietuviškas elementas – bokštas, pastatytas iš keturių palinkusių kolonų, užbaigiamas lietuviško koplytstulpio formos viršūne.

Kristaus Atsimainymo bažnyčia statybų procese, iš Mulokų šeimos archyvo
Raginimas veikti

Paveldo komisija pabrėžia, kad lietuviško paveldo apsauga užsienyje yra ne tik kultūrinis, bet ir politinis klausimas, ypač dabartinėje geopolitinėje situacijoje. „Tarptautiniame kontekste lietuvių istorinis palikimas prisideda prie tautinės tapatybės stiprinimo ir Lietuvos matomumo pasaulyje. Tokių objektų išsaugojimas gali būti tvirtas argumentas ginant Lietuvą, lietuvių kultūrinį paveldą ir istoriją pasauliniu mastu“, – sako doc. dr. V. Ščiglienė.

Paveldo komisija ragina institucijas ir kitas organizacijas prisidėti prie DOCOMOMO iniciatyvos ir išreikšti savo nuomonę. „Manome, kad toks reikšmingas architektūros paminklas, kaip J. Muloko suprojektuota Kristaus Atsimainymo bažnyčia, kuri yra geriausių to meto architektūros kūrinių Niujorke sąrašė, turi ypatingą reikšmę lietuvių bendruomenei užsienyje. Ji turi būti išsaugota ir įtraukta į Jungtinių Amerikos Valstijų Niujorko paveldo registrą, suteikiant jai paveldo objekto statusą“, – savo laiške DOCOMOMO rašė Paveldo komisija.

VKPK archyvo nuotr.

Valstybinė kultūros paveldo komisija yra LR Seimo, LR Prezidento ir LR Vyriausybės ekspertė bei patarėja valstybinės kultūros paveldo apsaugos politikos, jos įgyvendinimo, vertinimo ir tobulinimo klausimais. Tai – dvylika nepriklausomų deleguotų ir skiriamų įvairių sričių ekspertų, kurie gali nešališkai įvertinti kultūros paveldo apsaugą ir su ja susijusius procesus.